

FRI-227-2-PPTM(S)-11

WHAT DIFFICULTIES ARE THERE IN TEACHER'S WORK WHEN USING MULTIMEDIA IN THE PROCESS OF TEACHING STUDENTS

Vladislav Dimitrov – a secondary school teacher

“N. Y. Vaptsarov” secondary school, Silistra

Tel.: +359899040012

E-mail: vladoyd@abv.bg

***Abstract:** The paper reviews the problems primary teachers faced by during the process of teaching pupils at an early stage using multimedia. A major problem is the number of hours they spend preparing every lesson to be passed on through multimedia because there is still no bank with pre-prepared teaching materials in all school subjects and for all classes that teachers have free access to.*

***Key words:** primary teachers, multimedia, working hours, teaching methods*

ВЪВЕДЕНИЕ

Учебният процес като такъв е претърпял през вековете редица промени по отношение на технологията – от чертането на пясъка до интерактивната бяла дъска и работата с образователни платформи в Интернет. Като методология обаче той все още би могъл да бъде окачествен като консервативен, каквато е и самата система на образованието – тя не бива да бъде подлагана на влиянието на непрекъснати стресови фактори, нито пък се счита за редно да се експериментира с лека ръка с бъдещето на една нация, каквито са децата.

В същото време именно тази характеристика на образователната система - нейната консервативност - е причина днес тя да бъде окачествявана като „остаряла”, „скупна”, „неадекватна” и др. подобни - все в този дух, което идва да покаже, че в тези бързо променящи се времена липсата на гъвкавост може да се окаже сериозен проблем и да доведе до проблеми в системата, което от своя страна ще даде отражение както върху работещите в нея, така и върху обектите на тяхната дейност – учениците, респ. и върху качеството на образованието като цяло. Видно е, че трябва да се вземат мерки, но какви да бъдат те и дали ще са правилните, е трудно да бъде преценено преди те да бъдат апробирани в системата.

Едно от нововъведенията в сферата на образованието през последното десетилетие е използването на компютри, аудио-визуални средства и Интернет, които можем да обобщим като „мултимедия”. Не трябва обаче да се подхожда с прекален ентузиазъм по отношение на прилагането на всяка нова идея и техническа новост в сфера толкова чувствителна, каквато е образованието, без да е минал етап на проучване на приложението им в практиката и техните ефект върху компонентите на системата, в която биват включени. Дуализмът, който е присъщ на вселената в която живеем, би трябвало да насочи мислите ни в посока, че всяко нещо има положителни и негативни страни/ефекти и че решението за неговата евентуална употреба би трябвало да бъде взето след обстоен анализ на двете му страни – по-скоро полезно или по-скоро вредно би било то. Защото изцяло полезни или вредни неща няма – светът ни е несъвършен. Това обаче отнема много време в една тромава и консервативна система, която е образованието, защото тя не би трябвало да си позволява да допуска грешки – все пак тя работи с хора и дава отражение върху тях и тяхното бъдеще. Отделно от това, нововъведенията често биват в някаква степен идеализирани, оценявани като панацея, без да се обърне достатъчно внимание на „страничните ефекти” на лекарството. А се оказва, че такива винаги има.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Факт е, че няма как без предварителна подготовка да бъде проектиран и проведен един качествен процес на обучение. И тук нямам предвид само познаването на учебните програми, ДОС и изготвянето на годишните разпределения, но и подготовката на преподавателя за всеки един учебен час, която той провежда предварително, и която може да отнеме доста време зависимост от дизайна, който той е решил да приложи. Т. Богданова ги описва по следния

начин: „Дейности, свързани с предварителната и непосредствената подготовка на процеса на обучение: дефинирне на целите и задачите на урока като цяло и неговите компоненти; подбор на педагогическия инструментариум”. По нататък, при дейностите, касаещи планирането и подготовката, се споменават следните такива: „Осигуряване на уреди и материали за опити, както и дидкатически материали и технологии.” (Bogdanova, T., Silistra, 2005) Така се оказва, че бива изразходен един не малък времеви ресурс, за да може преподавателят да влезе подготвен във всеки един от часовете си за деня. Вероятно това звучи съвсем нормално, но когато опрем до конкретни факти и цифри нещата могат да бъдат оценени със съвсем друг знак, което да зададен съвсем друга перспектива и отношени към целия проблем. Ето част от резултатите от проведено национално проучване за работното време на българския учител, което може да бъде намерено на сайта на синдиката на българските учители, проведено през периода м. ноември – м. декември 2013г.: „В заключение - работното време, изследвано чрез индикаторите за: продължителност на работното време, работно време извън стандартната 5-дневна работна седмица и 40-часова заетост, показва и потвърждава националното проучване на условията на труд, че в сектор Образование се регистрира над 60 часа седмична заетост, което води в голяма част от учителите до недоволство от работното им време, неудовлетвореност от условията на труд и възприемане на работата като рискова за здравето и безопасността. Налице са проблеми на организацията на работното време - работа вечер и нощем, работа в почивни и празнични дни, както и работа повече от 10 часа дневно, се отчита при учителите, съобщаващи за по-често разпространена вечерна работа и работни дни подълги от 10 часа.“ „Комплексната оценка на риска при учителите и следователно риск по отношение на елемента „работно време”, ги поставя в най-висока степен на риск сред останалите професии по отношение на работното им време и налага разработване и въвеждане на система от мерки за неговото оптимизиране.

Янка Такева, в свое скорошно интервю пред „БГ НОВОСТ” също споделя, че „на учителите им се налага да работят по 10 – 12 часа, налага им се повече да стоят пред компютрите” във връзка с проведеното дистанционно обучение през втория срок на учебната 2019/2020 година.

Ясно се вижда, че проблем има, написано е, че има нужда от разработване на система за оптимизиране на работното време, но въпреки това резултати все още няма, а обикновеният човек е склонен все още да мисли, че учителите са всъщност натоварени само до обяд.

Мултимедия – определение и употреба

В Английски- българския компютърен речник на изд. „Софтпрес, том 2, 2005 г. пък четем: „Мултимедия – съчетението от звук, графика, анимация и видео”. Почти същата дефиниция откриваме и в блога на Мартин Коцев, специалист в областта на Интернет и в проектиране и изграждане на уеб страници и уеб приложения: „Мултимедия (от лат. multum - много и media - средства) представлява съвкупност от програмни и апаратни средства, информационни технологии, и творчески идеи за представяне на информацията във вид на еднородна среда, включваща в себе си текст, звук, графика, неподвижни и подвижни изображения, анимация.” След това биват уточнено, че „Приложимостта на мултимедията е практически неограничена” и че „Много от най- добрите приложения са създадени за нуждите на учебните цели. Едва ли някой би отхвърлил тезата, че е добре творческите идеи да бъдат представени на децата по толкова разнообразен и интересен начин – със текст, звук, картини, анимация. Звучи чудесно, но никой не казва на каква цена се случва това и дали резултатите оправдават изразходваните за тази цел средства.

Мултимедията в образованието

Нека сега видим какво точно можем да ползваме като мултимедия в образованието и по-конкретно в даден учебен час. Въз основа на изследване на В М. Трифонова (Trifnova, M. Sofia, 2006), цитирано в блога за технологии и комуникации www.techs-mobile.blogspot.com, се споменават следните такива от Мартин Коцев, собственик на блога „Технологии и комуникации”, систематизира следното:

1. Образователни компютърни игри. За тях се дава следната полезна информация: „Използването на образователните компютърни игри в учебния процес спомага за постигане на следните учебни цели: учениците получават възможност за самостоятелна работа в условията на игровия експеримент... стимулира развитието на общи когнитивни способности, т. к. компютърните игри, с които се стреми постигането на някаква учебна цел, развиват индуктивно мислене и учене.”

2. Презентации с POWERPOINT. Чрез тях „...се цели обучаемият да възприеме дадена тема и да обобщи нейното съдържание чрез включване на поголяма част от своите сетива.” А също така като плюс се изтъква факта, че „Получените в клас знания се преговарят непринудено и по нестандартен начин, чрез разнообразни средства – текстове, рисунки, анимация, звук. Така се излиза от областта на един отделен учебен предмет и се осъществяват порезултатни междупредметни връзки.”

Разбира се, има и други, които не са упоменати в тази статия, но така или иначе тези са сред най-често използваните от учителите в обучението в начален етап, а тази статия цели тончо там проследи как те влияят върху работата на преподавателя и оценките на неговите ученици, които също касаят самия преподавател, доколкото от него се изискват добри резултати, успеваемост и устойчивост на знанията при учениците.

Положителни страни при употребата на мултимедия в учебния процес

Във вече споменатото изследване на М. Трифонова, проведено сред 120 начални учители, се открояват някои от следните аспекти, където те виждат безспорната помощ на компютъра в учебновъзпитателния процес. Те са следните: по-голям интерес от страна на учениците и проява на по-голяма самостоятелност; по-добро мотивиране за учебна дейност; повишаване интереса към учебния процес, постигане на по-голямо участие и по-лесно разкриване на вътрешната същност на изучаваните явления и практическото им приложение; улесняване на преподавателската дейност, като дава възможности за презентация и онагледяване на новото учебно съдържание; за кратко време учениците ще получат и осмислят повече информация; работата с компютър създава положителна емоционеална нагласа у учениците. Изглежда като че ли това е панацеята на образованието, но защо след като всяко училище има компютри зали и мултимедия, качеството на образованието в държавата се влошава (според PISA)?

Негативни страни при употребата на мултимедия в учебния процес

Все пак М. Трифонова признава, че понякога съществува опасност по-слабите ученици да не могат да постигнат целите на обучението, защото в повечето случаи играта се изгражда на базата на определен минимум усвоени знания.” Също така уточнява че „въпреки безспорните предимства на компютъра като помощник на учителя, той само допълва, усилва и обогатява някои основни негови функции.” Явно чудото няма да се състои и сега – проблемите се оказва че в по-голямата си част остават и са отново на плещите на учителите и пак се разчита на тяхната добра воля.

Влияние на мултимедията върху работата на учителя и резултатите на учениците

Изследването на постиженията е проведено сред ученици в 4 клас - с помощта на тестово изпитване по английски език, след преподаване на нова учебна материя с помощта на мултимедия и без нейната такава (помощ), както и чрез анкетно проучване сред преподавателите от начален етап в ОУ ‘Св. св Кирил и Методий’, с. Калипетрово, по отношение на употребата на мултимедия в техните часове. Всичко това бива последвано от анализ на получените резултати.

Теоретичен модел: Обучението в училище е един от най-важните фактори за развитието на човешката личност. Определението за обучението, дадено от М.Андреев гласи, че то е “организационно – функционално единство между преподаването (ръководството на учителя) и ученето (дейността на ученика), чрез което се постига управляване на външната и

вътрешната активност на ученика и се формират у него определени знания, умения, навици и начини на познание.” (Andreev, M., S (1987)

Самият процес на обучение се извършва от два субекта – учител и ученик, които изпълняват две противоположни роли в процеса на обучение – преподаване и учене. Учебното познание, което се придобива в процеса на обучение, е следствие както от ученето, така и от преподаването, т.е. процеса не е едностранен и не бива да се разглежда само от една гледна точка.

В обучението по всички дисциплини (вкл. по чужд език), изучавани в училище обаче, от голямо значение е не само съдържанието, което може да бъде разработено и преподадено с помощта на мултимедия, но влияние оказват и редица други фактори като участието и подготовката на учениците по отношение на учебния процес, дисциплината като следствие от домашното възпитание и ред други фактори, влияещ върху успеваемостта и успеха. Целта на тази анкетна карта е именно да покаже наличието на такива фактори, които влияят на крайния успех на учениците и които не са подвластни на управление от страна на преподавателя.

Принципно целта на обучението като процес е да се развият способности, умения и навици у учениците, които да могат след това да бъдат прилагат самостоятелно в житейската практика като модели и след напускане на ученическата скамейка. В крайна сметка, ако учениците са с девиантно поведение и са затворени към нормална комуникация с учителите и съучениците си, то няма как да усвоят гореописаните знания, умения и компетенции, без значение как им биват поднесени те.

Анализ на резултати от изследванията

Резултати от теста: Клас: 4 а

Среден резултат от теста: Добър - 18,37т. от максимум 35 точки (52,5% успеваемост)

Преподаден нов учебен материал с помощта на две PowerPoint презентации

Резултати от теста: Клас: 4 б

Среден резултат от теста: Среден – 17,02 т. от максимум 35 точки (48,7% успеваемост)

Преподаден нов учебен материал без помощта на PowerPoint презентации

Анализ на резултатите от анкетата сред учителите

Като цяло учителите посочват, че използват мултимедия защото така часът е по-интересен за учениците, но явно според тях това, че е интересно не значи, че ще е по-ефективно. Само 25 % отговарят че дава по-добри резултати.

На въпроса за отделяното за подготовка на урока време 62,5% от запитаните колеги отговарят, че има нужда от повече от два часа, за да подготвят урок с помощта на мултимедия, 25% казват, че им отнема между един и два часа и само 12,5% са отговорили, че им отнема по-малко от час. Това показва на практика, че колегите трябва сами да търсят и подготвят материали, т.е. че няма готови такива.

На друг въпрос от анкетата всички колеги са единодушни, че употребата на мултимедията в образователната система в България е недостатъчно разпространена, като 37,5% от тях са наясно, че има недостиг на средства в системата на образованието, а 12,5% смятат, че проблемът е в липсата на подготвени кадри, които да могат да работят ефективно с тях.

На въпроса „Участвате ли активно вашите ученици в учебния процес?“ 75 % от учителите отговарят с „по-скоро не“, а 25% отговарят с „по-скоро да“. Това показва, че самата нагласа на учениците е пасивна, което се прехвърля и в учебния процес.

На най-важния въпрос в анкетната карта – „Смятате ли, че учениците се справят добре с усвояването на учебния материал, които е преподаден с помощта на мултимедия?) 0% отговарят с „да“, 25% с „по-скоро да“, 50% с „по-скоро не“ и 25% отговарят с „не“. Ако съберем процентите на последните две групи ще видим че при 75% от учениците няма такова голямо значение как е преподаден материала – дали с или без мултимедия. Колегите уточняват

още, че децата дори и да им е интересно в час, те просто не отварят учебниците вкъщи, за да затвърдят наученото. Така според тях „само забавляваме децата”.

На въпроса дали намират за трудоемко да подготвят урок, в който да предадат учебното съдържание чрез употребата на мултимедия, 75% от анкетиранияте отговарят с „да”, а с „по-скоро да” останалите 25%. Няма посочили отговор „не” и „по-скоро не”, което показва, че тези уроци не са лесни за подготвяне. Сред причините за трудоемкостта са времето – 50% търсят подходящи материали в Интернет, което им отнема повече от час, 25% правят сами презентации и др. мултимедийни средства за преподаване на учебното съдържание, а останалите 25% посочват, че вече имат такива (от минали години), но пак изисква време да ги огледат и съобразят с тазгодшните си ученици.

Получените резултати показват защо колегите не използват толкова често мултимедия - оказва се, че това отнема допълнително време, с което се излиза извън рамките на 8-часовия работен ден. Това има пряка връзка с факта, че няма училища в страната, в които всички стаи да са оборудвани с интерактивни бели дъски и учителите да ползват 100% електронни учебници по предметите си – едно скъпо начинание.

ИЗВОДИ

В заключение можем да кажем, че към момента работата на учителя с мултимедия е все още в твърде малка степен ресурсно осигурена. Това налага преподавателите да отделят допълнително време за търсене или направа на продукти с мултимедийен характер, което отежнява работата им и удължава работния ден, без това да се отразява на заплащането им, което не е нито редно, нито полезно за самите тях. Предполага се, че би трябвало да се изисква от тях пълноценна работа с мултимедия след като има съответното техническо и ресурсно обезпечаване – интерактивни бели дъски във всеки кабинет и електронни учебници най-малко. Не бива все пак да се взема от личното време, което те биха използвали за да прекарат със семейството си, което не бива да страда за сметка на работата - да не говорим, че това би довело до още по-бързо „изгаряне”, от което никой не печели.

От друга страна се оказва, че се търсят предимствата на работата с мултимедия, но в една почти идеална среда, без да се отчитат редица други фактори, влияещи върху поведението, мисленето и постиженията на учениците. А се оказва, при наличието на редица социално-демографски фактори с негативно влияние върху децата, употребата на мултимедията не дава съществено отражение върху трайните знания на учениците, а именно това е, което се изисква като резултат от дейността на преподавателите.

Редно е преди да изискваме и говорим за високи резултати при работа с мултимедия да бъдат взети необходимите мерки и да се създадат условия за оптимална работа и адекватно отношение към образованието и училището като институция.

REFERENCES

Andreev, M. “Didactics”, S. 1987 (“National Education” Publishing (*Оригинално заглавие:* Андреев, М. “Дидактика”, Издателство: „Народна просвета”, С.1987), с.42

Andreev, M. “The learning process”, S., “St. Kliment Ohridski” Publishing, 1996 (*Оригинално заглавие:* Андреев, М., “Процесът на обучението”, Издателство Св. Климент Охридски”, С., 1996

Bogdanova, T. “Innovative educational technologies in the pedagogical practice on physics”, Ss, 1996 (*Оригинално заглавие:* Богданова, Т., “Иновационни образователни технологии при педагогическата практика по физика”, Сс, 2005), стр. 27

Kotsev, M., “Information Technologies in Education”, Article, (last visited on 29.09.2020, 10:06 am), © Martin Kotsev, Copyright (c) 2010-2018) (*Оригинално заглавие:* Коцев, М., “Информационните технологии в образованието”, Статия, (последно посетен на 29.09.2020 г., 10:06 ч.), © Мартин Коцев, Copyright (c) 2010-2018) http://techs-mobile.blogspot.com/2011/03/blog-post_15.html

Trifonova, M. ““Readiness of primary teachers to use ICT to improve the quality of educational work. Training of teachers and social pedagogues”, “Veda Slovena” Publishing”, S., 2006

(Оригинално заглавие: “Трифенова, М. “Готовност на началните учители за използване на ИКТ за подобряване качеството на учебновъзпитателната работа. Подготовка на учители и социални педагози. " ВедаСловена", ЖГ, С.,2006г.)

“National Survey on the Working Hours of the Bulgarian Teacher”, Article, (last visited on August 28, 2020, 5:34 pm), Bulgarian Teachers' Union, 2014 © *(Оригинално заглавие:* “Национално проучване за работното време на българския учител”, Статия, (последно посетен на 28.08.2020 г., 17,34 ч.), Синдикат на българските учители, 2014 ©)

[http://www.ssubg.info/ssubg.php?page=11&lang=bg&id=688,](http://www.ssubg.info/ssubg.php?page=11&lang=bg&id=688)

"Teachers work much more and must receive all their additional remunerations.", Article (last visited on 28.08.2020, 5.38 pm) Bulgarian Teachers' Union, 2014 © *(Оригинално заглавие:* “Учителят работи много повече и трябва да получи всичките си допълнителни възнаграждения.”, статия (последно посетен на 28.08.2020 г., 17,38 ч.) Синдикат на българските учители, 2014 ©) <http://www.ssubg.info/ssubg.php?page=11&lang=bg&id=5055>